

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญยิ่งของรัฐ ในอันที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับ และเป็นพื้นฐานการศึกษาทุกระดับ แต่การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษายังประสบปัญหาอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษา ตลอดจนปัญหาในการจัดสรรทรัพยากร และอื่น ๆ เป็นต้น (1 : 1)

จากการสรุปสภาพปัจจุบันและปัญหาการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจัย (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) พบว่า ในเรื่องคุณภาพการศึกษานั้นมีปัญหาหลายประการมีทั้งปัญหาที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของระบบการศึกษา เช่น ปัญหาทางสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และลักษณะทางวัฒนธรรมและปัญหาภายในระบบการศึกษาโดยตรง ซึ่งปัญหาที่สำคัญได้แก่

1. ปัญหาความขาดแคลน ความไม่เสมอภาคและคุณภาพของปัจจัยการจัดการศึกษา กล่าวคือ การศึกษาของไทยขาดความเสมอภาคในการกระจายทรัพยากร ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในด้านคุณภาพของนักเรียนในฐานะที่เป็นผลผลิต เช่น โรงเรียนต่าง ๆ ยังมีความแตกต่างกันในด้านความสมบูรณ์ของอาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนจำนวนบุคลากร และคุณภาพของบุคลากร ความแตกต่างเหล่านี้ขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ ขนาดของโรงเรียน สังกัดของโรงเรียนและสถานที่ตั้งของโรงเรียนว่าอยู่ในเมืองหรือชนบท

2. ปัญหาประสิทธิภาพของกระบวนการ ได้แก่ การบริการต่าง ๆ เพราะ

ในแง่ของการปฏิบัติพบว่า เกิดความล่าช้าของการบริหารระดับอำเภอและจังหวัด และ ความล่าช้าในการนำหลักสูตรไปใช้ การสอนและการประเมินผลยังไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ เนื่องจากครุศาสตร์ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว การจัดสื่อการเรียน การสอน รวมทั้งการบริการ การนิเทศและการแนะแนวยังไม่เพียงพอ

3. ปัญหาคุณภาพของนักเรียนคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และมีความแตกต่างกันมากตามสภาพภูมิศาสตร์ ขนาดของโรงเรียน สังกัด ตลอดจนลักษณะที่เป็นโรงเรียนในเมืองและในชนบท กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาคกลางสูงกว่าภาคอื่น ๆ ในขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพต่ำที่สุด หากพิจารณาในด้านอื่น ๆ พบว่า ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนัก^๓คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติตั้งอยู่ในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษาที่ตั้งอยู่ในเมืองหรือในกรุงเทพมหานคร (2 & 84-88)

สำหรับคุณลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงหรือค้ำนั้นจากรายงานผลการวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษาซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยได้ทำการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2522 พบว่า ลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงโดยเฉลี่ยเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนห้องเรียนและจำนวนนักเรียนเป็นประมาณ 4-5 เท่าของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่ำ และเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในท้องที่ที่เจริญ เช่น ใกล้อำเภอ การติดต่อโดยไปรษณีย์ทำได้สะดวก นักเรียนเดินทางมาโรงเรียนได้สะดวกและหลายวิธี สภาพทั่วไปของโรงเรียนในทัศนะของชุมชนอยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่า โรงเรียนมีประสิทธิภาพต่ำ (3 : 160-161) และจากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนในทัศนะของครูใหญ่พบว่า ระยะทางจากที่ตั้งโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงดังกล่าวถึงตัวอำเภอโดยเฉลี่ยมีค่า 7.92 กิโลเมตร (3 : 16)

นอกจากนี้ จากการประเมินประสิทธิภาพของการประถมศึกษาโดยพิจารณาตามอำเภอที่ตั้งพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองมีผลการเรียนสูงกว่าอำเภออื่น

2. โรงเรียนในอำเภอเมือง เปิดโอกาสให้ประชากรวัยเรียนเข้าเรียน
ได้เป็น 2 เท่าของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภออื่น
3. โรงเรียนในอำเภอเมืองมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสูญเสียต่ำกว่าอำเภออื่น
4. โรงเรียนในอำเภอเมืองมีความสัมพันธ์กับชุมชนต่ำกว่าอำเภออื่น (3 :
157-159)

จากปัญหาของการศึกษาคังกล่าว ทำให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาพยายามหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อที่จะพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ การปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพก็เป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้แก้ปัญหาในการจัดการศึกษาจะเห็นได้จากนโยบายในการจัดการประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 ระบุว่า จะปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงและให้การนิเทศการศึกษาเป็นไปโดยทั่วถึง (4 : 3) นอกจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการยังได้ออกระเบียบว่าด้วยศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524 กำหนดให้ศึกษานิเทศก์อำเภอมีหน้าที่ส่งเสริมให้โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนนิเทศการศึกษาได้ (4 : 14) แต่ในแง่ของการปฏิบัติแล้ว ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนิเทศการศึกษาก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างทั่วถึงและไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้ก็ขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะศึกษานิเทศก์ต้องประสบกับปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัญหาจำนวนศึกษานิเทศก์ไม่สอดคล้องกับจำนวนครูและโรงเรียนที่มีอยู่ งบประมาณมีน้อย อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการนิเทศการศึกษามีไม่เพียงพอ หน้าที่ของศึกษานิเทศก์กำหนดไว้กว้างขวางยากแก่การปฏิบัติ ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน เพราะโรงเรียนประถมศึกษาที่มีหลายสังกัด โรงเรียนที่จะไปนิเทศกระจายอยู่ห่างกัน และครูไม่ค่อยจะนำเอาวิธีการที่ได้รับจากการนิเทศไปปฏิบัติ (2 : 70) นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์มักจะทำงานธุรการและงานที่ได้รับมอบหมายเป็นส่วนมาก ทำให้การนิเทศการเรียนการสอนหย่อนคุณภาพและไม่ทั่วถึง แต่ในปัจจุบันงานนิเทศการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น เพราะมีการเปลี่ยนแปลงในทางการศึกษาด้านต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งในด้านเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาและการเรียนการสอน ดังนั้นการนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษาจึงไม่สามารถปฏิบัติงานได้ทั่วถึง และไม่สามารถแก้ปัญหาทางการ

ศึกษาได้ ต้องอาศัยวิธีการใหม่ หรือระบบการนิเทศการศึกษาอีกแบบหนึ่งเข้ามาช่วย เรียกว่า "การนิเทศภายในโรงเรียน" ซึ่งถือเป็นความพยายามอันหนึ่งในการปรับปรุง ส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น เพราะการนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นการนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียนเองย่อมจะมีความใกล้ชิดกับครูและนักเรียน มากกว่าผู้อื่น จึงสามารถมองเห็นปัญหาและดูทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มี คุณภาพได้มากที่สุด (5 : 1) แต่อย่างไรก็ตามระบบการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในแผน บริหารการศึกษานั้น ถือว่าโรงเรียนเป็นหน่วยย่อยที่สุด แต่มีความสำคัญมากในแผนปฏิบัติการ นโยบาย^{สื่อ}แผนงานจะเกิดขึ้นเพียงใด หากมิได้นำไปปฏิบัติในโรงเรียนแล้ว แผนงาน นั้น ๆ ก็คงจะกลายเป็นเพียงตัวหนังสือหรือความฝันเท่านั้น ดังนั้น ในทางปฏิบัติผู้บริหาร โรงเรียนจึงเป็นผู้มีส่วนอย่างสำคัญในอันที่จะผลักดันให้การนิเทศในโรงเรียนบรรลุผลและ เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (6 : 43-44) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้บริหาร โรงเรียนได้ใช้กระบวนการนิเทศเข้ามาใช้ควบคู่กับการบริหารงานแล้ว ก็จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะการบริหารที่ไม่ได้ใช้ กระบวนการนิเทศนั้นจะไม่สามารถทำนายได้ว่าสัมฤทธิ์ผลจะสูงหรือต่ำ และผู้ปฏิบัติงาน จะมีชีวิตหรือไม่เพียงใด แต่ถ้าผู้บริหาร โรงเรียนได้ใช้วิธีการ โดยผ่านกระบวนการนิเทศ แล้ว สัมฤทธิ์ผลจะต้องสูงขึ้นและชีวิตของผู้ปฏิบัติงานจะต้องดีขึ้นด้วย ดังนั้น คุณภาพของ งานวิชาการ โรงเรียนจะดีหรือไม่เพียงใดจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนโดยตรง (7:1) นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังเห็นว่าครูใหญ่เป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ภายใน โรงเรียนเป็นส่วนสำคัญและสนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้ที่บังคับบัญชาประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เป็นผู้เสนอแนะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดีในการคิดแปลงและปรับปรุง ประสิทธิภาพของโรงเรียน ปฏิบัติราชการตามนโยบายของเจ้าสังกัด รายงานความ เคลื่อนไหวของโรงเรียนให้คณะครูและบุคลากรอื่น ๆ ทราบอยู่เสมอไม่ใช้อารมณ์ในการ ตัดสินปัญหาต่าง ๆ มีความเป็นกันเองกับคณะครูและบุคลากรอื่น ๆ ยอมรับฟังความคิดเห็น ของคณะครูและนำไปปฏิบัติเป็นบางครั้ง (3 : 70-71) ดังนั้นผู้บริหาร โรงเรียนจึงเปรียบ เสมือนกุญแจดอกสำคัญในอันที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้การศึกษาของชาติ โดยส่วนรวมมีคุณภาพตามต้องการได้ นั่นก็คือผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของตนขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพนั้น เอง แต่ในสภาพปัจจุบัน ปรากฏว่าผู้บริหาร โรงเรียนมักใช้เวลาส่วนใหญ่ในด้านการบริหาร

และงานอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่งานนิเทศการศึกษา งานที่ครูใหญ่มีบทบาทมาก ได้แก่ งานด้านการบริหารบุคคล งานด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ และงานด้านการประเมินผล (2 : 68-69) ทั้งนี้ แนวความคิดที่จะให้โรงเรียนจัดการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้นนั้น แม้เป็นงานที่จำเป็นต้องทำแต่ก็ยังมีปัญหาในด้านความไม่พร้อมอีกบางประการที่โรงเรียนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือก่อนที่จะดำเนินการได้ (2 : 69) ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพทางสังคมและด้านอื่น ๆ ในอันที่จะช่วยเกื้อกูลต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานตลอดจนสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนอันถือเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ เสียก่อน

สำหรับสภาพโดยทั่ว ๆ ไปของจังหวัดเลยนั้น จังหวัดเลยถือเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์จังหวัดหนึ่ง ตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 10,938.50 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ ลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าและเขา 72 % เป็นที่ราบตามเชิงเขาสำหรับทำการเพาะปลูก 28 % เป็นพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 400 เมตร ลักษณะภูมิอากาศ มีทั้งฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว โดยเฉพาะในฤดูหนาวอากาศจะหนาวมาก ลักษณะประชากรจังหวัดเลยมีประชากรทั้งสิ้น 519,951 คน ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาดialect (คือภาษาเมืองเลย ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากภาษาที่ใช้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ประชากรส่วนใหญ่กระจายอยู่ตามที่ทำกินซึ่งส่วนมากมีอาชีพเกษตรกรรมถึง 95 % ประชากรส่วนใหญ่ยากจน สภาพทางการศึกษา จังหวัดเลยมีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งสิ้น 459 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ 450 โรง สังกัดเทศบาล 3 โรง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน 4 โรง สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน 2 โรง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา 21 โรง มีวิทยาลัยอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษา 2 แห่ง และมีวิทยาลัยครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู 1 แห่ง (8 : 15-20)

สำหรับสภาพปัญหาอันถือเป็นกรณีที่สำคัญในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา
ของจังหวัดเลย มีดังต่อไปนี้ (9 : 20-68)

1. เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ โยชนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ระดับ
ประถมปีที่ 6 อยู่ในกลุ่มต่ำที่สุดของนิกรเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ทั่วประเทศ (10 : 58)
2. เป็นจังหวัดที่มีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอัตราส่วนที่สูงที่สุดใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (9 : 24-25)
3. เป็นจังหวัดที่มีแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค และบริโภคน้อยที่สุดในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ (9 : 68-69)
4. เป็นจังหวัดที่มีค่าดัชนีความพร้อมของครูต่ำที่สุดในเขตการศึกษา 9 โดย
พิจารณาจากจำนวนครูและคุณสมบัติที่มีต่อการ เรียนการสอน (9 : 84-85)
5. เป็นจังหวัดที่มีอัตราความสะดวกของการคมนาคมในท้องถิ่นต่ำที่สุดในเขต
การศึกษา 9 และต่ำเป็นอันดับที่สามารถรองจากจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ (9 : 64-65)
6. เป็นจังหวัดที่มีค่าดัชนีรวมด้านสภาพการจัดการประถมศึกษาต่ำที่สุดในเขต
การศึกษา 9 (9 : 98-99)
7. เป็นจังหวัดที่มีค่าดัชนีด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นที่โรงเรียน
ตั้งอยู่ต่ำที่สุดในเขตการศึกษา 9 (9 : 98-99)

จะเห็นได้ว่าคุณภาพการประถมศึกษาของจังหวัดเลยยังคงอยู่ในกลุ่มต่ำสุดของ
ประเทศ และยังมีตัวชี้วัดที่นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาอยู่เป็นอัน
มาก นอกจากนี้ จากผลการวิจัยโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดเลย
(1 : 74-77) ยังพบว่า จังหวัดเลยมีปัญหาในการจัดการประถมศึกษาที่สำคัญอยู่ 4
ประการคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์เพื่อ
การเรียนการสอน และครุภัณฑ์ต่าง ๆ ขาดแคลนงบประมาณเพื่อการศึกษา การจัดสรรงบประมาณ
ขาดความเท่าเทียมกัน
2. ปัญหาเกี่ยวกับโอกาสและคุณภาพทางการศึกษา ได้แก่ ปัญหาขาดโอกาสใน
การเข้ารับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาถึงชั้นประถมปีที่ 6

3. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่ ปัญหาในการกระจายอัตราบุคลากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งด้านจำนวน เพศ วุฒิ และประสบการณ์

4. ปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากจังหวัดเลยมีโรงเรียนขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้มีปัญหาขาดแคลนครู ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์ต่าง ๆ จากการที่ประชากรมีแนวโน้มลดลงก็ยิ่งจะทำให้โรงเรียนเหล่านี้มีขนาดเล็กลงเรื่อย ๆ ซึ่งจะมีปัญหามากขึ้นในอนาคต

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาของการประถมศึกษาของจังหวัดเลยดังกล่าวในฐานที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย เป็นหน่วยราชการที่รับผิดชอบ ต่อการจัดการประถมศึกษาของจังหวัดเลยโดยตรง ซึ่งในปัจจุบันขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนในสังกัด 450 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 68,637 คน นักการศึกษา 285 คน มีผู้บริหารการศึกษา 25 คน ศึกษาพิเศษจังหวัด 13 คน ศึกษาพิเศษอำเภอ 13 คน และได้รับอัตราตั้งใหม่ในปีงบประมาณ 2528 อีก 24 อัตรา และมีเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานที่บรรจุแล้ว 29 คน ในปีงบประมาณ 2527 มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งสิ้น 238,535,228.00 บาท (11 : 1-23) คิดเป็นงบค่าเงินการต่อหัว คือ นักเรียน 1 คนต้องใช้งบประมาณถึง 3,329.62 บาท ต่อปี หรือในปีงบประมาณ 2525 จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่ใช้งบค่าเงินการต่อหัวสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (9 : 50-51) ดังนั้น เมื่อพิจารณาในด้านการลงทุนแล้ว จังหวัดเลยนับว่าเป็นจังหวัดที่ลงทุนทางการศึกษาสูง แต่มีผลผลิตคือคุณภาพของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งถือว่าการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า จำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการ อันได้แก่ การบริหาร การนิเทศ การใช้หลักสูตร การสอน การประเมินผลและการบริการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและคุ้มค่าแก่การลงทุน

ผู้วิจัยเห็นว่า การส่งเสริมให้มีการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน เป็นวิธีการหนึ่งที่มีความจำเป็นและเหมาะสม ที่จะนำมาใช้พัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพได้ซึ่งตรงกับนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ที่จะปรับปรุงระบบการนิเทศวิจัย และวางแผนเพื่อพัฒนาการประถมศึกษาจังหวัด โดยกำหนดโครงสร้าง หน้าที่และระบบการปฏิบัติงานของการนิเทศการศึกษาให้ทั่วถึงและเหมาะสม (12 : 1-2) โดยได้

กำหนดเป็นโครงการส่งเสริมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาชั้น ซึ่งในปีงบประมาณ 2528 จะทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการจกการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน และเริ่มดำเนินการตามแนวทางที่ศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ทางคณะกรรมการประจำสาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ใ้ร่วมกันจัดทำโครงการทางวิชาการขึ้นเพื่อปรับปรุงงานวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย การพัฒนาสังคม ตลอดจนการพัฒนาความรู้ใหม่ ทางค่านการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ

1. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย แนวคิดในลักษณะบุกเบิก เพิ่มพูนความรู้ค่านการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับประเทศไทยในปัจจุบัน
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อแสวงหาผลการดำเนินงานหรือแนวทางหรือรูปแบบของการนิเทศการศึกษา ซึ่งดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาศาสตร์ทางค่านการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้กำหนดโครงการที่จะศึกษา ค้นคว้า เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษา และในระดับมัธยมศึกษาต่อไป

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะเป็นการศึกษาข้อเท็จจริง สภาพปัญหา และความต้องการทางการนิเทศการศึกษาตามโครงการส่งเสริมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลยแล้ว ยังเป็นการพัฒนาศาสตร์ทางการศึกษาแขนงหนึ่ง ตามโครงการพัฒนาทางวิชาการ ของภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการจกการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ในปีการศึกษา 2527

3.2 สภาพการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนครอบคลุมถึงเรื่องต่อไปนี้

3.2.1 งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ได้แก่

(1) งานที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการหรือการเรียนการสอนภายในโรงเรียนโดยตรง ได้แก่

- การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูเรื่องการนำหลักสูตร ไปใช้ในโรงเรียน
- การปรับปรุงเทคนิควิธีสอนของครู
- การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของท้องถิ่น
- การจัดทำแผนการสอน กำหนดการสอน ตารางสอน
- การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- การจัดสื่อ และวัสดุอุปกรณ์การสอน
- การจัดชั้นเรียน และจัดครูเข้าสอน
- การวัดและการประเมินผลการเรียน
- การปรับปรุงเครื่องมือการวัดผล
- การปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผล
- การนิเทศการสอนในห้องเรียน

(2) งานเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่

- การปฐมนิเทศครูใหม่
- การอบรมและพัฒนาครูประจำการ
- การพัฒนาความรู้ความสามารถของครู

(3) งานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก และบริการด้าน

อื่น ๆ ได้แก่

- งานด้านการจัดบริเวณ อาคารสถานที่
- งานด้านกิจการนักเรียน
- การประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
- การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- งบประมาณ ทั้งด้านปริมาณและการดำเนินงาน
- วัสดุอุปกรณ์ ทั้งด้านปริมาณ ประเภทและความพร้อมในการใช้
- การจัดการทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และวิธีการในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

3.2.2 กระบวนการดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ได้แก่

- การวางแผน
- การให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามแผน
- การปฏิบัติตามแผนโดยผู้รับการนิเทศเป็นผู้ดำเนินการ
- การควบคุมการปฏิบัติงานตามแผน โดยผู้นิเทศเป็นผู้ดำเนินการ
- การส่งเสริมและสนับสนุนด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
- การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.2.3 ปัจจัยสนับสนุนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ได้แก่

- บุคลากร ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
- งบประมาณ ทั้งด้านปริมาณและการดำเนินงาน
- วัสดุอุปกรณ์ ทั้งด้านปริมาณ ประเภทและความพร้อมในการใช้
- การจัดการทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและวิธีการในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

3.2.4 อุปสรรคและปัญหาในการจัดการนิเทศการศึกษาภายใน
โรงเรียน

3.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมถึง

3.3.1 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดเลย จำนวน 450 โรงเรียน

3.3.2 เอกสารทางราชการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนัก
งานการประถมศึกษาจังหวัดเลย คุ้แก่ สมุคมนตรีการประชุมทางวิชาการ สมุคเยี่ยม
สมุคนิเทศการศึกษา แผนงานและโครงการปฏิบัติงานของโรงเรียน และรายงานประจำ
เดือน

4. ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย
ที่จะใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถม
ศึกษาในสังกัดที่ที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.2 ผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการจัดการนิเทศการศึกษาภายใน
โรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดเลย

4.3 ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศาสตร์ทางการนิเทศการ
ศึกษาภายในโรงเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป

5. คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการ
ในการดำเนินงานนิเทศการศึกษา ที่ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนได้ร่วมมือและ
ช่วยเหลือกันจัดให้มีขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดทางการเรียนของนักเรียน

5.2 งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง งานหรือโครงการ
ทางวิชาการ ที่ทางโรงเรียนจัดให้มีขึ้น เพื่อส่งเสริมการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น

5.3 งบประมาณการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง ลำดับและ
ขั้นตอนที่ทางโรงเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานนิเทศการศึกษา

5.4 มีจจัย หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนนำมาใช้ในการจัด
การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

5.5 โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับประถม
ศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (13 : 22) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
เลย

5.6 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มี
จำนวนนักเรียนไม่เกิน 359 คน

5.7 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา
ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 360 คน ถึง 719 คน

5.8 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา
ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 720 คนขึ้นไป

5.9 โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้ตัวอำเภอ หมายถึง โรงเรียน
ประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอภายในรัศมี 7.92 กิโลเมตร

5.10 โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ไกลอำเภอ หมายถึงโรงเรียน
ประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอนอกรัศมี 7.92 กิโลเมตร

5.11 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน
อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวของโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งวิธีดำเนินการออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพการจัดการนิเทศการศึกษาจากกลุ่มประชากร
โดยศึกษาเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- (1) สภาพของโรงเรียนและสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน
- (2) งานนิเทศการศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้น
- (3) ภารกิจที่โรงเรียนต้องการนำมาใช้สนับสนุนในการจัดการนิเทศการศึกษากายภายในโรงเรียน
- (4) อุปสรรคและปัญหาในการจัดการนิเทศการศึกษากายภายในโรงเรียน

ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษากายภายในโรงเรียนจากกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยศึกษาเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- (1) กระบวนการในการดำเนินงานนิเทศการศึกษากายภายในโรงเรียน
- (2) ภารกิจที่โรงเรียนต้องการนำมาใช้สนับสนุนในการจัดการนิเทศการศึกษากายภายในโรงเรียน
- (3) อุปสรรคและปัญหาในการจัดการนิเทศการศึกษากายภายในโรงเรียน

6.1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย

6.1.1 การศึกษาใน ส่วนที่ 1 ใช้วิธีศึกษาจากกลุ่มประชากรที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 450 โรงเรียน

6.1.2 การศึกษาใน ส่วนที่ 2 ใช้วิธีศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งพวก (Stratified Random Sampling) โดยการจำแนกโรงเรียนออกเป็นรายอำเภอ ขนาดของโรงเรียนและที่ตั้งของโรงเรียน แล้วทำการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในแต่ละพวก สำหรับใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยต่อไป

6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6.2.1 เครื่องมือสำหรับการวิจัยในส่วนที่ 1 ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check-list) และแบบเติมคำในช่องว่าง (Fill in the blank)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดให้มีขึ้น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check-list) ชนิด 2 ตัวเลือก คือ "มี" หรือ "ไม่มี" และ "ไม่แน่ใจ"

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ทางโรงเรียนต้องการนำมาใช้สนับสนุน ในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check-list) ชนิด 2 ตัวเลือก คือ "ต้องการ" และ "ไม่ต้องการ" พร้อมกับแบบปลายเปิด (Open-ended)

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหาในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check-list) ชนิด 2 ตัวเลือก คือ "ใช่" และ "ไม่ใช่" พร้อมกับแบบปลายเปิด (Open-ended)

6.2.2 เครื่องมือสำหรับการวิจัยในส่วนที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบศึกษาข้อมูลจากเอกสารของโรงเรียน ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual Interview) แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check-list) และแบบปลายเปิด (Open-ended) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่โรงเรียนต้องการนำมาใช้สนับสนุนการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหาในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

(2) แบบศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นแบบศึกษาข้อมูลสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการแบบเติมค่าในช่องว่าง

6.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 1 ใช้วิธีขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้และการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ 2 ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาข้อมูลจากเอกสารมาวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียงแปลผลข้อมูล สรุปผลข้อมูล อภิปรายผลและขอเสนอแนะ

6.5 การเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 5 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย

- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ขอบเขตของการวิจัย
- ประโยชน์ของการวิจัย
- คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย
- วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
- การเลือกตัวอย่างประชากร

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย